

Ainur Elmgren

Kalevala, Finlands epos – myt och historia som nationens stöttepelare

Few books have ever been discussed more and read less than the Kalevala.¹

I dagens Finland är Kalevala en populär källa för inspiration som författare, konstnärer, serietecknare, musiker och andra kulturarbetare gärna utnyttjar. Men denna samling av folkdikter har spelat en viktig roll som historieskildring och som politiskt propagandamedel. När myt blir historia, får samtiden mytiska dimensioner – det finländska exemplet visar att skillnaderna är mindre än man skulle kunna tro.

Fennofili och folklöre

I det tidigmoderna Finland utvecklades bland universitetslärdarna en form av lokalpatriotism som lyfte fram stoltheten över den egna hemtrakten. Detta intresse för ett ”Finland” i vardande brukar kallas fennofili, för att skilja den från den senare, nationalistiskt präglade fennomanin. Den mest framstående bland fennofilerna var biskopen och professorn Daniel Juslenius i Åbo. I hans verk *Aboa vetus et nova* (1700), en utförlig beskrivning av hemstaden, lade han också fram sina tankar kring Finlands förhistoria i polemik med Olof Rudbeck d. ä. Juslenius listade Finlands forntida kungalängd, hävdade att finska språket härstammade från hebreiska och grekiska, och hade givit upphov till ryska, polska, ungerska med flera, samt räknade finnarnas härstamning från Magog. Medan Rudbeck hävdade att svenskarna hade infört lärdom och alfabet till Rom, kontrade Juslenius med att svenskarna hade lärt sig kunskapen från finnarna. Efter att de avundsjuka svenskarna hade erövrat Finland hade de förstört alla spår av finska lärosäten och fornminnen för att krossa den finska patriotismen. Men de kunde inte förstöra folkets traditioner, nämligen folksångerna och sägnerna.

Denna fantasifulla teori var Juslenius ursäkt för hans ovanliga källmaterial. I likhet med Rudbeck, som hade försvarat folktraditionernas historicitet, ansåg Juslenius att den muntliga traditionen mycket väl kunde kompensera bristen på skrivna dokument. Detta var en ny tanke bland finländska lärda. Under tidigare århundraden hade folkdiktningen betraktats som ett hinder för folkets kristnande och för reformationen. Den var snarare en relik från ett obildat och hedniskt förflutet. Juslenius idéer om Finlands självständiga historia kan kopplas till renässansens föreställning om en förfluten guldålder, men också till försöken att legitimera stormaktsväldet med ärorika

anor. Kanske hänger detta samman med att Finland, från att ha varit en integrerad del i det sena sveariket, försköts till periferin i stormaktsväldet på grund av bondeupproren på 1500-talet och de europeiska erövringskrigen på 1600-talet, som utarmade landet. Den vanliga undersåten i Finland hade inte mycket att göra med detta ”nationella uppvaknande”, som det senare har beskrivits i nationalistisk historieskrivning. Visserligen ökade intresset för samling och studier av folklore, vilket ledde till att en akademisk tradition grundlades, men föreställningen om Finland som en självständig nation var otänkbar för de lärde. Upplysningstidens kosmopolitiskt präglade tankar och den finländska överklassens ökande misstro gentemot kronan öppnade i stället upp för tanken att ingå en förnuftsbasead union med Ryssland.

1700-talets intellektuella såg på folkdiktningen som en kuriös rest från det mörka förflutna, något som lämpade sig åt insamling och studier. Henrik Gabriel Porthan (1739–1804), Juslenius systerson och numera känd som ”den finländska historieskrivningens fader”, ansåg inte att folkdiktningen återspeglade några historiska händelser. Däremot mätte han den stor litterär betydelse, och hoppades på att framtida generationer skulle läsa folkdikter och därmed främja framväxten av en finskspråkig litteratur. Han ansåg nämligen att dikterna hade bevarat förfädernas andliga arv, och lade därmed grunden till en essentialistisk och idealistisk syn på den finska folkdiktningen som har hängt med folkloreforskningen sedan dess. Senare generationer var dock inte alltid tillfreds med hans syn på folkets arv. Johan Vilhelm Snellman (1806–1881), som förde in den hegelska filosofin i Finland men flyttade fokus från staten till folket för att motivera finsk självbestämmanderätt, kallade Porthan föraktfullt för en ”insektsamlare” som inte hade sett meningen med historiens långa linje.

Under det tidiga 1800-talet sköljde nationalromantikens vågor över storfurstendömet Finlands stränder. Den nyvunna autonomin som undersåtar till en upplyst imperator uppmuntrade nytolkningar av det förflutna och skapade nya frågor om framtiden. Plötsligt ställdes finländska intellektuella inför ett pinligt problem – Finlands historia, eller snarare saknaden av en sådan. Det fanns nämligen ingen – eller rättare sagt, det fanns en statshistoria, men den började med svearikets expansion på högmedeltiden och handlade om staten Sveriges framväxt. Statshistorien handlade inte om Finland som autonom aktör, och det var det som nu efterfrågades. Ännu 1843 kunde den unge Zacharias Topelius på Porthan-jubiléet fråga: ”Äger finska folket en historia?”² Hans svar var ett rungande nej. Folket räknades inte som historiska aktörer. Ändå var det faktum att själva frågan ställdes ett tecken på förändring. Det var möjligt att föreställa sig det idealiserade ”folket” som bärare av historien.

Lönnrot skapar ett nationalepos

Folksångerna fortsatte dock att inspirera den bildade eliten i Finland. Uppmuntrad av mecenater färdades en ung lärare till fots bland torp och gårdar i 1830-talets Finland för att samla folksånger. Den unge Elias Lönnrot begav sig ut på en vandring som

skördade ett nationalepos – hårdvaluta i en tidsålder som dyrkade Iliaden, Rolands-sången och Ossians sånger. År 1835 publicerades resultatet: *Kalewala taikka Wanhoja Karjalan Runoja*, det vill säga 'Kalevala eller Gamla Dikter från Karelen', urformen för det diktepos som strax hyllades som "Finlands nationalepos". Den slutgiltiga, hårt redigerade versionen utkom 1849. Lönnrot hävdade visserligen inte att den episka formen, som han hade arrangerat dikterna i, var "ursprunglig". Däremot antydde han att han trodde att en sådan ursprunglig form hade funnits, och att det i teorin var möjligt att rekonstruera den.³ Dikter och sånger som inte platsade i Kalevala publicerades i *Kanteletar* (1840), en tematiskt uppdelad samling av folkdikter och sånger, som även innehöll ballader som Lönnrot ansåg visa alltför mycket utländskt inlytande och som han därför inkluderade i ett eget kapitel.

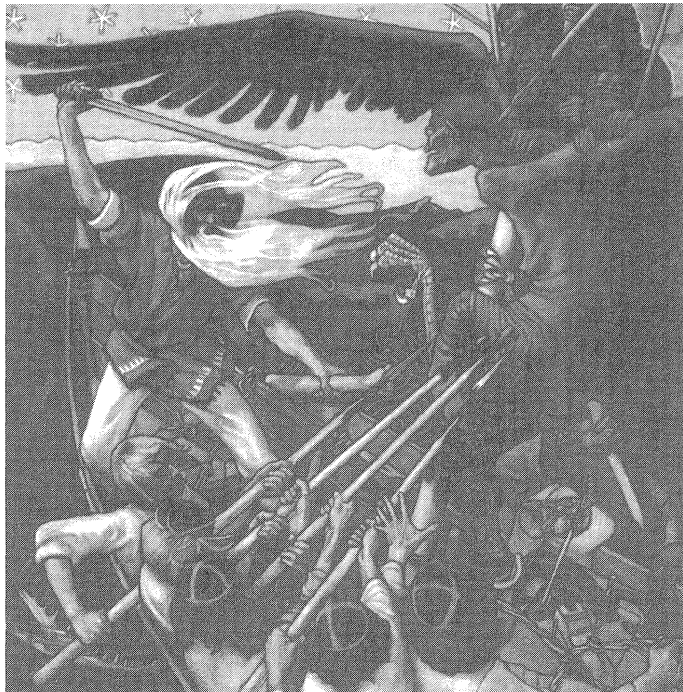
Lönnrots uttalade ambition var att skapa ett genuint finskt folkepos. Paradoxalt nog förde hans insamlingsturer honom bortom storfurstendömet Finlands gränser, till Viena-Karelen, och till områden som inte ens under svensk tid hade räknats till Finland. Redigering var nödvändig också för att de västfinska läsarna överhuvudtaget skulle kunna förstå dikternas språk. Kalevala blev dock en succé och Lönnrot själv hyllades som den "siste folkskalden", vilket var den ultimata bekräftelsen på hans önskan att nå fram till det "ursprungliga" eposet. Han blev närmast kultförklarad av efterföljande generationer av forskare, både historiker och folklorister, och hans personliga framtoning som enkel och blygsam spelade en stor roll i sammanhanget:

och ur grunden av folksjälen kom att växa en ny medborgaranda och en ny folklig helhet. [...] man lade med förvåning märke till de diktskatter, som den beundrade, pjäxfotade vandraren Lönnrot hade samlat i Karelen hjärta. I historien, diktningen, skönheten i dess klingande språk var Finlands bondska folk lik Askungen, en kungasons dyra brud i sina billiga trasor.⁴

Kalevalas institutionalisering

Den första Kalevaladagen firades redan den 28 februari 1835. Lönnrots verk introducerades i realskolorna 1858, och mot slutet på 1800-talet började folkskolorna sprida budskapet om Finlands nationalepos till de breda samhällsskikten. Studierna av folklöre var lektioner i patriotism. Föreläsningen om Kalevala som äkta folkepos spreds i undervisningen med forskarnas goda minne, trots att de var medvetna om att Kalevala som epos var Lönnrots konstruktion.

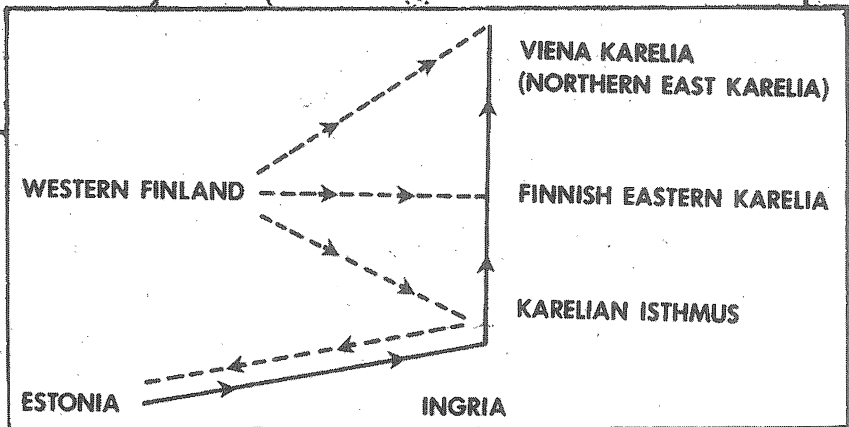
När nationalismtanken fick fotfäste i Polen och andra periferadelar av det ryska imperiet, men även i själva centrum, ökade centralmakten trycket på det ditintills autonoma Finland för att knyta det närmare till den ryska staten. Detta gav upphov till en motreaktion bland bildade kretsar i Finland, men även borgarklassen som började se sina intressen hotade av russifiering via ryska ämbetsmän och ryska lagar. Mot slutet av 1800-talet kändes hotet konkret i det urbana Finland. I bondestugorna däremot hängde porträtt på tsarfamiljen, som det alltid hade gjort, vilket upprörde många finsksinnade intellektuella.

Kampen mellan goda och onda makter blev en viktig del av den finska nationella myten, här fångad i "Försvaret av Sampo" av Akseli Gallen-Kallela (1890-tal).

För att stärka en kulturell finsk identitet, som skulle stötta en politisk sådan, stärktes ansträngningarna för att tillämpa Kalevala inom allt från undervisning till konst och arkitektur. Den överlägset viktigaste konstnären som visualiserade Kalevala var Axel Gallén, som i likhet med många andra finshetsivrande från medelklassen ändrade sitt svenskspråkiga namn till det mer finssklingande Akseli Gallen-Kallela. En av de mest kända målningarna, *Försvaret av Sampo*, som producerades i flera versioner under 1890-talet, avbildar hjälten och schamanen Väinämöinen med sina krigare i kamp mot den rovfågelvingade Louhi, häxan från Pohjola ("Norden", ett mytiskt rike). Likheten till den berömda målningen "Anfallet" av Eetu Isto, där den ryska örnen försöker slita lagen ur Finlandmöns armar, är tydlig. Väinämöinen och Louhi kämpar om underkvarnen Sampo, som mal vete, salt och guld, och som bringar välstånd till det folk som äger det. Det autonoma Finlands egen lag betraktades likt Sampo som en värdefull skatt och en garant för framtida självständighet. Gallen-Kallela beskrivs än idag med dessa lovord: "Gallen-Kallela gav under sekelskiftet sitt starka bidrag i kampen mot Finlands förryskning – han skapade nationell konst, som visade vår kulturs livskraft och Finlands rätt till att existera som nation."⁵

Även forskare uppmärksammade Kalevala med nya ögon. Längre dominerade teorin om Kalevalahjältarnas mytologiska bakgrund, men den framstående folkloristen Kaarle Krohn (1863–1933) bytte plötsligt åsikt från mytologisk tolkning till historisk tolkning under 1910-20-talet. Han ansåg nu att hjältarna var "verkliga personer" – finska "vikingar" – och fälttåget mot Pohjola var ett vikingaanfall mot Gotland. Krohn

Krohn ansåg att Kalevaladikternas ursprung var i västra Finland, varpå de spreds österut och söderut, där de bevarades åt eftervärlden.

fungerade som handledare och inspiratör åt en ansenlig del av mellankrigstidens folklorister och finskhetsivrare. En av dem, folkloristen och pedagogen Frans Axel Hästesko (efter 1935 Frans Akseli Heporauta), utarbetade en undervisningsmanual för Kalevala i 1926. Hästeskos förkortade Kalevala för skolorna från 1925 har blivit en klassiker. Den tolfte utgåvan trycktes 1998.

En annan signifikant aspekt i Krohns Kalevala-analys var att han placerade dikternas urhem i västra Finland, varifrån de sedan skulle ha förts österut och slutligen bevarats i östra Karelen. Denna migrationsteori hade redan hans far Julius Krohn anfäktat, men medan Julius tolkade Väinämöinen och de andra hjältarna som mytiska gestalter, menade Kaarle att det rörde sig om historiska västfinska hjältar. Historikern Jalmari Jaakkola (1885–1964) följde Krohns exempel och placerade Kalevalas "urhem" i Satakunda, västra Finland. Han anslöt sig också till en historicerande tolkning, med modifieringen att hjältarna och äventyren var "typexempel", ej exakt återgivna personer och händelseförlopp. Jaakkola förlade Kalevalas tidsålder till 800–1100 e.Kr. Enligt hans tolkning handlade fälttåget mot Pohjola om Satakunda-männens färder norrut, där de brandskattade samerna. Jaakkola lyfte fram de delar av *Kalevala* som betonade manlig handlingskraft, krigiska handlingar och självständighet. Han hävdade att utvecklingen i den sena järnåldern "var så självständig att man ej kan tala om utländska inlån".⁶ Kalevala var beviset på att Finland tillhörde västerlandet, men samtidigt var det den "rikaste, mest genuina och självständiga" nationella skapelsen i Norden. Jaakkola var populär bland de nationalistiska universitetsstudenterna under mellankrigstiden. Migrationsteorin motiverade ett "Stor-Finland", som skulle förena de trakter som hade "bevarat" Kalevaladikterna åt västfinnen och upptäckaren Lönnrot, som Östkarelen och Ingermanland, under västfinsk ledning. Men Finlands vaggla låg i väst: "Likt Kalevalas främsta hjälte Väinämöinen har Finlands folk på detta vis stigit upp ur havet till skådeplatsen för dess kommande liv".⁷ För att kontra svenskhetsivrnarnas argument om att Finland hade koloniserats västerifrån av germaner och därmed hade svenskar och möjligen tyskar att tacka för sin "civilisation", slog Jaakkola fast:

Finlands folk har aldrig påtvingats en västerländsk eller nordisk inställning. Finlands folk har sedan urminnes tider av fri vilja och egen företagsamhet vuxit fram till den västliga och nordiska civilisationens bålverk. Ej heller finns det i det finska folkets tidigaste andliga gestalt några djupa och ursprungliga skiljaktigheter, eller fullständigt motstridiga element. Finlands, Tavastlands och Karelen's befolkningar, finnarna, tavasterna och karelarna, motsvarar tvärtom Finlands sällsynt enhetliga och organiska växt mot öster. Och den beskrivna bosättnings- och utvecklingslinjen Västfinland-Tavastland-Karelen öppnade en ny världshistorisk uppgift för Finland också norröver.⁸

Kalevala i politisk propaganda – militaristisk karelianism

Begreppen kulturell karelianism och propagandistisk-militaristisk karelianism har använts för att åskådliggöra den förändring i Kalevalatolkningarna som inträffade under

1900-talets första decennier.⁹ Under tsartiden hade den politiska tolkningen av Kalevala fäst fokus på besvärjelserna, ”sanan mahti” – ordets makt. Schamanen Väinämöinen sjöng ner sina fiender i träsk, lullade dem till sömns eller besvor fram storm och dimma för att skydda sina krigare. Efter självständigheten och inbördeskriget upptäckte Krohn och andra forskare en militaristisk värld i Kalevala. Ett exempel är texten till *Jägmarschen*, författad av Heikki Nurmio och tonsatt av Jean Sibelius i 1917.

Vi reser oss som Kullervos hämnd,
skönt är att möta krigets skickelse.¹⁰

Kullervo är en hjälte i en separat diktcykel i Kalevala. Som barn och krigsoffer blir han såld till träl, och försöker senare att hämnas sin familjs död och den orätt som begåtts mot honom. I en vers utropar Kullervo:

Skönt är att dö i krig,
vackert att dö i svärdets klang.¹¹

Nationalisterna undvek att nämna att Kullervos hämnd aldrig bär frukt i Kalevala. Hans släkt utrotas, han finner ingen lycka i striden, och till slut rövar han bort och förför en ung kvinna som visar sig vara hans egen förlorade syster. Därpå tar både systemen och Kullervo livet av sig. Men i likhet med de nationalistiska extremisterna i Tyskland, som obekymrat hyllade mytiska hjältar vars undergång skildrades som oundviklig i germanska sagor, valde de storfinska nationalisterna att strunta i sina hjältars tillkortakommanden. I stället krävde man ”[d]öd åt ryssarna [...] Död åt de som splittrade Kalevas ras, åt den finska nationens besmutsare. [...] låt ett stigande rop av helig kärlek och hat fara genom Kullervos stam...”¹² Citatet är hämtat från en blivande präst. Gud stod bakom Stor-Finland, Gud hade utmätt folkens gränser på jorden, och människor skulle ej åtskilja vad Herren hade sammanlänkat.¹³

Den amerikanske forskaren William A. W har framkastat tanken att den storfinska rörelsens aggressiva propaganda kanske påverkade Sovjetunionen mer än den finländska regeringens fredsförsäkringar. Kalevalas hjältar engagerades också rent konkret i Finlands sjöförsvaret på 1930- och 40-talet då pansarskeppen Väinämöinen och Ilmarinen patrullerade i Finska Viken. Bland Kalevala-forskarna fanns det sådana som direkt använde dikterna i militärt mobiliserande syfte. Jalmari Jaakkola gick kanske längst; han var aktiv som krigsideolog under fortsättningskriget och planerade till och med koncentrationsläger för Karelen ryska befolkning. För dem fanns det självfallet ingen plats i ett storfinskt Karelen, och lägrens syfte var att behålla de ryska invånarna under kontroll tills de kunde flyttas ut ur landet. Den karelska befolkningen blev också utsatta för en form av kulturell imperialism när de fick lära sig att Kalevala-dikternas urhem låg i västra Finland och att den lutheranska kyrkan var mer finsk än den ortodoxa.¹⁴

Martti Haavio (1899–1973) var aktiv både som folklorist och poet, och i båda fallen var Kalevala en bottenlös källa av inspiration. Han accepterade Krohns utgångspunkter men utvecklade egna tolkningar med fokus på samhällskontexten för dikternas

"Fascistisk maskerad." Sovjetisk skämtteckning från Literaturnyi Leningrad (1935). Väinämöinen kläs ut till fascist i Stor-Finlands tjänst.

uppkomst. Dikterna var inte krönikor eller folkliga skapelser, utan konstverk skapade av professionella skaldar. Deras roll påminde om de keltiska bardernas och de fornordiska skaldernas hyllningskväden. Haavio romantiserade den finska förhistorien som en glorrik tid av "[r]ikt byte, sköna kvinnor, manlig ära, vildmarksexpeditioner, rovfärder, havsresor, strider, blodshämnd" – några nyckelord som fick karakterisera "den finska vikingatiden".¹⁵ Under mellankrigstiden deltog Haavio i den aggressiva militaristiska propagandan mot Sovjetryssland med slagord som "inget gott kan komma från Moskva", och han uppmanade sina medfinnar att fullfölja sin plikt med svärdet i hand. Under efterkrigstiden förkastade han många av sina slutsatser om Kalevalas historicitet.

En annan folklorist och typisk "arg ung man" på 30-talet var Matti Kuusi (1914–1998). Som student 1935 vann han en essä tävling om temat att göra Kalevala relevant för den unga generationen. Han ansåg att ungdomen behövde "en historisk heroisk tidsålder som språngbräda till framtiden" och fortsatte lyriskt: "en ung krigare kallar från graven på forntidens mäktiga kämpar [...] Finska kämpar har en gång spridit skräck i väst och öst – vårt Kalevalaiska hjältepos förtäljer oss om denna tid."¹⁶ Även Kuusi bytte inriktning efter kriget; han kom att intressera sig för populärkultur, afrikansk folklore, vandringsäpner och andra mindre nationellt präglade ämnen.

Den politiska vänstern bemötte det nationalistiska vurmandet för Kalevala med kluvenhet. Före inbördeskriget låg arbetarrörelsens fokus på framtiden, och många hade bara förakt till övers för bakåtsträvande "borgerliga aktiviteter" som pompöst firande av Kalevala-dagar. Intresset för symbolvärdet ökade efter 1918, både bland de rehabiliterade socialdemokraterna i Finland och kommunister i exil i Östskarelen.

En väldig örn räddar Väinämöinen ur sjönöd. Ur Koirien Kalevala ('Hundarnas Kalevala') av Mauri Kumus (2000).

Sovjetkommunister organiserade egna Kalevala-jubiléer i Östkarelen för att motverka storfinsk propaganda och för att skapa en regionalt knuten identitet. Kalevalakulten i Finland sågs däremot som fascistisk propaganda, och *Literaturnyi Leningrad* publicerade en skämtteckning i 1935 där SA-klädda fascister försöker klä ut en konfunderad Väinämöinen i samma stil.

Yrjö Sirola, politisk flykting i Östkarelen, studerade Kalevala ur ett marxistiskt perspektiv. Han fann ett lämpligt offer i Krohns migrationsteori och förankrade Kalevalas dikter i Karelen. Enligt Sirolas historiematerialistiska tolkning handlade dikterna om ett fredligt bondefolk vars prefeodala samhälle var en form av urkommunism. Sampo blev en metafor för den kommunistiska industrialismen: ”det mirakulösa maskineriet i hundratals fabriker och kraftverk, sågverk och stenbrott, järnvägar och kanaler, traktorer och ångfartyg.”¹⁷ Sirolas och andra finländska exilkommunisters idealism föll till föga för Stalins utrensningar. En som överlevde genom att göra sig outhärlig var Otto Ville Kuusinen, som i egenskap av ledare för Finlands sovjetiska skuggregering lovade att ”ena Finland med broderfolket Karelen” tillsammans med Molotov den tolfte december 1939.¹⁸

Kalevala drar i fält

När Finland gick med i fortsättningskriget sida vid sida med Tysklands Barbarossaoffensiv, var det i förhoppning om att kunna återta de förlorade områdena i öst – och måhända lite till. ”Tron på vår slutliga befrielse har överlevt i dessa Kalevalas sångarmarker”, försäkrade fältmarskalk Mannerheim i Vuokkiniemi, Östkarelen, den tjugonde

juli 1941. För att motivera ett nytt krig blev Finlands tacksamhetsskuld till Karelen, Kalevalas bevarare, ett viktigt inslag i propagandan. Även socialdemokraterna slöt upp bakom regeringens linje: ”Kalevala och vårt litterära språk är en evig vittnesbörd om den tacksamhetsskuld som den finska kulturen bär gentemot Karelen.” Men det ställdes krav på propagandisterna. Kalevalateorierna fick likriktas för att effektivt föra fram propagandans budskap. Författaren Olavi Paavolainen beklagade sig över detta: ”Konstnärliga intryck är inte tillräckligt livskraftig krigspropaganda, och därför – fast det sårade mitt karelska hjärta – var jag tvungen att smyga med i min artikel Jalmari Jaakkolas västfinska, historisk-heroiska och ändamålsenliga Kalevala-tolkning.” År 1942 lanserades en skolbok till de ockuperade områdena, *Suuren Suomen kirja* (’Boken om det Stora Finland’), som inkluderade migrationsteorin.

Den ideologiska kampglöden allena räckte dock inte som värn mot Röda Arméns återvunna kraft efter Stalingrad. När krigsslutet närmade sig 1943–44 var propagandisterna tvungna att ändra på berättelsen om Kalevala för att motivera ökade ansträngningar. Författaren Väinö Kaukonen skrev att det avundsjuka, dystra Pohjola (Ryssland) hade anfällt det lyckliga och arbetsamma folket i Kalevala (Finland). Men precis som Kalevalas hjältar skulle dagens finländare överleva genom sitt hjältemod. ”Både i eposet och i verkligheten har kriget varit en naturlig del av den finska nationens liv, som endast de ’vilda’ och ’oförmögna’ beklagar, men hjälten aldrig.” Faktum kvarstod dock att med Kalevala allena kunde kriget inte vändas till Finlands fördel. Freden med Sovjetunionen slöts 1944, till lättnad för de allierade men inte för Tyskland. Kaukonen själv ändrade åsikt 1945 och ansåg att Kalevala var Lönnrots konstruktion, och saknade grund i någon historisk verklighet. Detta var visserligen inget nytt inom forskarkretsar. Det avgörande steget som Kaukonen tog var att förneka att Kalevala hade något som helst att säga om en ”finsk folksjäl”. Inom några få år gick Kalevalas politiska betydelse upp i rök. Folklorister som Haavio lämnade politiken och bytte krigarhövdingarna mot sibiriska schamaner.

I dagens Finland är Kalevalas hjältar lika kända som Kalle Anka – faktum är att de har figurerat i samma serier tillsammans. De upplever också äventyr som hundar, katter och vargar i barnboksförfattaren Mauri Kunnas *Koirien Kalevala* (’Hundarnas Kalevala’). Författare och konstnärer har gestaltat genusfrågor och samhällskritik med hjälp av de mytiska berättelserna. I det populära medvetandet är Väinämöinen och Kullervo kanske tillräckligt historiska för att ge en bild av ”det typiskt finska” – men en större (identitets-)politisk roll verkar de spela först bortom Finlands gränser, i före detta Karelska ASSR.¹⁹

Noter

- 1 William A. Wilson, *Folklore and nationalism in modern Finland*, Bloomington & London: Indiana University Press 1976, s. 118.
- 2 Seppo Hentilä, ”Historian julkinen käyttö” (’Offentligt bruk av historia’), *Tieteessä Tapahtuu* 1998:5; Ilkka Herlin, ”Tiede ja kansallinen tiede 1800-luvun Suomessa” (’Vetenskapen och den nationella vetenskapen i 1800-talets Finland’), *Tieteessä Tapahtuu* 2000:6.
- 3 Wilson, s. 38.
- 4 Gunnar Suolahti, *Nuori Yrjö Koskinen*, Borgå 1933
- 5 Akseli Gallen-Kallela-museets hemsida: <http://www.gallen-kallela.fi/akseli/kapina.html> (min översättning. En engelsk version återfinns på <http://www.gallen-kallela.fi/akseli/rebel.html>).
- 6 Jalmari Jaakkola, *Suomen varhaishistoria: Heimokausi ja ”Kalevalakulttuuri”. Suomen historia vol. II.* (’Finlands fornhistoria: Stamtiden och ”Kalevalakulturen”’), Borgå: Werner Söderström OY 1935, s. 381.
- 7 Jalmari Jaakkola, *Suomen historian ääriiviivat*, Borgå & Helsingfors: Werner Söderström OY 1941, s. 9.
- 8 Jaakkola, s. 27.
- 9 Eino Karhu, ”Karjalaiset, venäläiset ja suomalaiset kulttuurinaapureina 1800-1900-luvulla” (’Kareler, ryssar och finländare som kulturgrannar på 1800- och 1900-talet’), *Carelia* 2003:7 s. 56–84.
- 10 Min översättning.
- 11 Min översättning.
- 12 Wilson (Elias Simojoki, teologie student, i ett tal vid Helsingfors Universitet 28/2 1923), s. 132.
- 13 Wilson, s. 148.
- 14 Se t.ex. Antti Laine, *Suur-Suomen kabdet kasvot. Itä-Karjalan siviiliväestön asema suomalaisessa miehityshallinnossa 1941–1944* (’Stor-Finlands två ansikten. Östkarelen civilbefolknings ställning i den finländska ockupationsförvaltningen 1941–1944’), Keuru: Otava 1982.
- 15 Wilson, s. 115.
- 16 Wilson, s. 170–171.
- 17 Wilson, s. 178–180.
- 18 Wilson, s. 180.
- 19 Eino Karhu, ”Kalevala: sen kulttuurihistoriallinen ja nykyinen merkitys” (’Kalevala: dess kulturhistoriska och nutida betydelse’), *Carelia* 1999:3, s. 82–88.